Gabriela RADU
(Universitatea de Vest
din Timișoara)

Metafora călătoriei în *Liber Manualis*

Abstract: (Journey metaphor in Dhuoda's *Liber Manualis*) Among the distinct symbols of the Medieval Period, the journey has nevertheless, an important role. The *life-journey* analogy is present in all the Western European cultures during the Middle Ages and appears in various types of writing. The paraenetic literature is no exception, especially because its educative purpose that is fulfilled using the metaphor. Dhuoda, the author of a book of advices – a literary genre extensively used during the Middle Ages – does not ignore the most profound significance of the conceptual metaphor – *life is a journey* – and thoroughly exploits its visual component. The present paper analyses the metaphors used in *Liber Manualis* that exploit the imagistic substrate of the journey as "manifestations of conceptual metaphors" (Kövecses 2010, 7).

Keywords: path, journey, conceptual metaphor, terminology, *Liber Manualis*

Rezumat: Între simbolurile distincte ale medievalităţii, călătoria deţine neîndoielnic, un rol însemnat. Analogia *călătorie-viaţă* este prevalentă în culturile medievale vest-europene, fiind prezentă în aproape toate tipurile de scrieri. Literatura parenetică nu face abstracţie, cu atât mai mult cu cât, principala funcţie pe care o deţine metafora în cărţile de sfaturi este, firește, de ordin educativ. Duoda, autoarea unei cărţi din seria scrierilor didactice – gen literar mult practicat în Evul Mediu – nu ignoră semnificaţiile cele mai profunde ale metaforei conceptuale *viaţa este o călătorie* – și prelucrează cu stăruinţă țesătura imagistică a acesteia. Ca „manifestări ale metaforelor conceptuale" (Kövecses 2010, 7), expresiile lingvistice care configurează o schemă imagistică a călătoriei în *Liber Manualis* constituie obiectul analizei din lucrarea de faţă.

Cuvinte-cheie: cale, călătorie, metaforă conceptuală, terminologie, *Liber Manualis*

Între simbolurile distincte ale medievalităţii, *călătoria* deţine, neîndoielnic, un rol însemnat. Analogia *călătorie-viaţă* este prevalentă în culturile medievale vest-europene, fiind prezentă în aproape toate tipurile de scrieri. Literatura parenetică nu o ignoră, cu atât mai mult cu cât, principala funcţie pe care o deţine metafora în cărţile de sfaturi este, firește, de ordin educativ. Duoda, autoarea unei cărţi din seria scrierilor didactice – gen literar mult practicat în Evul Mediu – nu ignoră semnificaţiile cele mai profunde ale metaforei conceptuale a călătoriei – *viaţa este o călătorie* – și prelucrează cu stăruinţă țesătura imagistică a acesteia. În lucrarea de faţă ne propunem să analizăm exemple textuale în care universul călătoriei devine sursă imagistică spre care se orientează creaţia metaforică din lucrarea medievală *Liber Manualis* și în ce măsură expresiile metaforice lingvistice existente în text dezvăluie existenţa metaforei conceptuale *viaţa este o călătorie*.

Printre primii lingviști care au revoluţionat teoria metaforei se află autorii lucrării *Metaphors We Live By* (1980), George Lakoff și Mark Johnson. Contribuţia lor majoră constă în teoria că metafora nu este un fenomen exclusiv lingvistic, ci unul cu multiple fațete ce implică nu doar limbajul, ci și sistemul nostru conceptual. Potrivit celor doi

BDD-A31325
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:35:39 UTC)

autori, metaforele sunt structuri conceptuale, adică metafore conceptuale. „Metaphor is for most people a […] rhetorical flourish – a matter of extraordinary rather than ordinary language. Moreover, metaphor is tipically viewed as characteristic of language alone, a matter of words rather than thought and action. […] We have found, on the contrary, that metaphor is pervasive in everyday life, not just in language, but in thought and action." (Lakoff, Johnson 1980/2003, 3). Funcţia metaforei conceptuale este, potrivit autorilor, aceea de a produce conţinuturi metaforice noi prin transpunerea structurii schematic – imagistice (*mapping*) a unui conţinut experienţial de la un *domeniu-sursă* la un *domeniu*-ţintă, realizarea conexiunii dintre cele două domenii fiind determinată de elaborarea metaforică a structurilor schematic-imagistice preconceptuale.

Adept al viziunii cognitiviste (detaşându-se în anumite privinţe de ideile susţinute de Lakoff şi Johnson), cercetătorul maghiar Zoltan Kövecses aderă la teoria conform căreia metafora conceptuală (diferită de expresiile metaforice care reprezintă realizări lingvistice sau manifestări ale metaforelor conceptuale) constă într-un *domeniu-sursă* (acestea sunt mai concrete, mai clar conturate decât domeniile ţintă) şi un *domeniu- ţintă* (domeniile-ţintă tind să fie mai abstracte şi mai puţin conturate) şi, de asemenea, într-un set de corespondenţe sau transpuneri (*mappings*) între acestea. Altfel spus, elementele conceptuale constituente ale *domeniului sursă* corespund elementelor constitutive ale *domeniului*-ţintă. Dintre cele două domenii care participă la constituirea metaforei conceptuale, *domeniul-sursă* este domeniul conceptual din care sunt extrase expresiile metaforice pentru a înţelege alt domeniu conceptual iar *domeniul ţintă* este domeniul conceptual care se urmăreşte a fi desemnat (Kövecses 2010, 4). Natura relaţiei dintre metafora conceptuală şi expresia metaforică lingvistică constă în faptul că expresiile lingvistice (i.e., moduri de a vorbi) explică sau sunt manifestări ale metaforelor conceptuale (i.e., moduri de a gândi), altfel spus, expresiile metaforice lingvistice dezvăluie existenţa metaforei conceptuale. (Kövecses 2010, 7) Alături de corpul omenesc, sănătate şi boală, animale, plantele, lumină şi întuneric etc., Kövecses (2010, 28) include[1] în *domeniile sursă*, mişcarea şi direcţia, iar în *domeniile ţintă*, pe lângă emoţie, dorinţă, moralitate, societate, religie, politică, relaţii umane, evenimente, autorul menţionează viaţa şi moartea.

Conceptualizarea metaforică a vieţii şi a morţii este comună şi limbajului de fiecare zi, şi operelor literare (Kövecses 2010, 26), *Liber Manualis* numărându-se printre acestea din urmă. Document valoros, nu doar ca sursă de cunoaştere istorică a perioadei carolingiene[2], dar, mai ales, ca mărturie a standardelor de educaţie dobândite de o femeie din societatea Evului Mediu timpuriu, *Liber Manualis*[3] a fost identificat de către însăşi

[1] Metaphor lists and dictionaries recommended by Kövecses (Kövecses 2010: 30) are: George Lakoff, Jane Espenson, and Adel Goldberg. (1989). *Master Metaphor List* (http://araw.mede.uic.edu/~alansz/metaphor/METAPHORLIST.pdf), Andrew Goatly. (2002–2005). *Metalude* (http://www.ln.edu.hk/lle/cwd/ project01/web/home.html), Alice Deignan. (1995). Collins Cobuild metaphor dictionary J. I. Rodale. The Phrase Finder Dictionary of Everyday English Metaphors, Elyse Sommer with Dorrie Weiss. (1996). *Metaphors Dictionary Roget's Thesaurus*.

[2] Perioada dintre anul 800 până la anul 962, în timpul existenţei dinastiei carolingiene şi a Imperiului franc (integral sau divizat în trei părţi) până la instituirea Sfântului Imperiu Roman, odată cu încoronarea lui Otto I ca împărat romano-german în anul 962.

[3] *Liber Manualis* a fost editat de Pierre Riché (ed.), Bernard de Vregille şi Claude Mondésert (trad.): *Dhuoda: Manuel pour mon Fils*. Sources Chrétiennes 225. Paris, 1975. În această lucrare, traducerea

BDD-A31325
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:35:39 UTC)

autoarea lui, Duoda, cu o oglindă (*speculum*), în fapt, un îndreptar de conduită destinat fiului cel mare, Wilhelm. Manifestări lingvistice ale metaforei conceptuale *viaţa e o călătorie,* expresiile metaforice care o dezvăluie sunt decelabile în textul Duodei, omul medieval fiind, prin vocaţie, un *homo viator,* „mereu pe drumuri pe pământ și în viaţă, ce nu sunt decât spaţiile-timp efemere ale destinului în care el merge, după propriile-i alegeri, fie spre viaţă, fie spre moarte, pe vecie." (Le Goff 1999, 10).

Domeniul călătoriei deţine una dintre cele mai bine configurate scheme imagistice (deja detaliat descrisă în literatura cognitiv-semantică[4]) – *schema cărării*. Structura de bază a acesteia, arată Olaf Jakel (Jakel 2002, 24) este una simplă: presupune un *punct de plecare* sau o sursă a mișcării, *traversarea cărării* și *punctul terminus* ca ţel final (SOURCE-PATH-GOAL schema). Pe larg, această structură de bază include următoarele aspecte: mișcarea înainte, progresarea într-o direcţie certă, parcurgerea distanţei și viteza de mișcare, punctele spaţiale, reperele, intersectările sau răspântiile, obstacolele pe care călătorii le pot întâlni în calea lor.

În contextul specific al Bibliei, notează Jakel (Jakel 2002, 24), metafora călătoriei trasează o dihotomie clară între două moduri de viaţă: cea bună, morală și cea rea, imorală, întrucât, „în funcţie de epoci, creștinătatea medievală va insista fie asupra imaginii pozitive a omului, fiinţă divină, creată de Dumnezeu după asemănarea sa […], fie asupra imaginii negative, a păcătosului, mereu pe punctul de a cădea în ispită, de a se lepăda de Dumnezeu […]." (Le Goff 1999, 8). Această dihotomie este prezentă în toate aspectele modelului metaforic menţionat (*schema cărării*). Conform acestuia, rezultă două feluri de *cărări* și două tipuri de *călători*. Urmând prima cărare/calea cea bună, călătorul duce o viaţă morală, adică face o călătorie pe Calea lui Dumnezeu. În modelul religios al Bibliei, adaugă Jakel (Jakel 2002, 65), singura cale bună este *Calea lui Dumnezeu*.

Care este *calea/cărarea* pe care Duoda o recomandă fiului său și cititorilor virtuali ai cărţii? Se suprapune aceasta în totalitate *schemei cărării* din versiunea religioasă sau sunt prezente în modelul metaforic identificat în text și elemente caracteristice versiunii profane a schemei, de pildă, distanţa traversată conceptualizată *ca progres*, ţelurile conceptualizate ca *destinaţii*, mijloacele pentru atingerea ţelurilor conceptualizate ca *rute/drumuri/căi* etc.? Încă o dată, trebuie spus că în versiunea religioasă etapele, reperele fizice sau alte puncte importante de-a lungul *căii*, lipsesc. Mai exact, în *călătoria religioasă*, nu există destinaţii intermediare, ci doar un ţel final asupra căruia se concentreaza întregul model: (veșnica) viaţă în Dumnezeu.

Începem cu un fragment din care selectăm un prim element, *iter*, care, în *modelul* călătoriei, corespunde *sursei* mișcării/punctului de plecare: „In sacrificio igitur divinae laudis, fit in Ihesu iter ostensionis, quia dum per psalmodiam compunctio effunditur, via nobis in corde fit per quam ad Ihesum veniamus."[5] (*Liber Manualis*, 232) Cred că *iter* „drumul" conceptualizează *alegerea* (bună sau rea) pe care călătorul o face înainte de a porni „pe cale" (PATH), *punctul de plecare* al unei călătorii bune sau al uneia rele.

textului latin în limba română îmi aparţine, folosind ediţia Dhuoda, *Handbook for her Warrior Son*, editată și tradusă de Marcelle Thiébaux, Cambridge University Press, 1998.

[4] Cf. Lakoff (1987, 275ff.) and Johnson (1987, 113ff.) apud Jakel, *lucr. cit.*, p. 24.

[5] „Așadar, în jertfa laudei dumnezeiești se află/este *drumul* dezvăluirii întru Isus, fiindcă, în vreme ce căinţa noastră se revarsă prin psalmodie, nouă ni se arată în inimă calea/mijlocul pe care venim spre Isus."

BDD-A31325
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:35:39 UTC)

În rândurile : „…hunc psalmum decanta: *Beati immaculati in via*[6]. Et licet ad obitum vitae tuae huius psalmi virtutem contempleris ac scruteris, nunquam perfecte illum, ut puto, intelligere potes. In quo nullus versus est ubi non sit vel *via Dei*, vel lex, vel mandata seu praeceptum Dei, vel verba, aut iustificationes, vel iudicia, aut sermones Dei descripti."[7] (*Liber Manualis*, 236), după citatul biblic, Duoda punctează ferm că aceasta este *calea* (PATH) pe care Wilhelm trebuie să o caute – *„calea lui Dumnezeu* sau legea, poruncile sau învăţăturile Lui, cuvintele sau faptele de dreptate, judecăţile sau spusele Lui". Metaforă ontologică, întrucât *calea* înseamnă – reiau – legea, poruncile, învăţăturile, cuvintele, faptele de dreptate, judecăţile și spusele lui Dumnezeu, *via Dei* conceptualizează viaţa morală.

Aceeași corespondenţă este perceptibilă în pasajul în care, preocupată să stabilească o schemă bazată pe cutumă, Duoda îndeamnă neobosit: „…ora et dic: … Miserere mei et concede ut ambulem *in viis* atque iustificationibus *tuis*.[8] (Liber Manualis, 78) Duoda nu îngăduie loc de interpretare atunci când îşi îndeamnă fiul la constantă rugăciune și când stăruie asupra îndatoririi lui Wilhem de a păstra neîntrerupt în minte că datorează totul lui Dumnezeu și de a-L chema necontenit în ajutor: *ambulare in viis tuis* („a umbla pe Căile Tale") reprezintă alegerea *căii*/vieţii morale, una singură fiind aceasta – *Calea* lui Dumnezeu.

Trăsătura definitorie a Căii lui Dumnezeu (cf. Jakel 2002, 27) o reprezintă aspectul *drept* al acesteia, iar Duoda nu-l omite, ci-l precizează chiar în epigramă: „Quanquam ignara, ad te perquiro sensum, / Ut tua capax placita perquiram./ Praesens et futurum tempus *curram aptum*."[9] (*Liber Manualis*, 42) „A urma calea cea dreaptă" (*currere aptum*) nu înseamnă a urma o cale potrivită sau bună, ci a urma Calea fixată prin Lege, Calea bine-întocmită care este una singură.

Mai mult, aspectul *drept* al cărării reprezintă o condiţie vitală în existenţa lumească și, aici Duoda specifică limpede contextul în care acesta devine indispensabil: „Si in prosperis atque in adversis *recto* gradieris *tramite*, eo tamen tenore ut nec in adversis deiciaris…"[10] (*Liber Manualis*, 136) La fel, în fragmentul următor, prin expresia *via iusta*, Duoda indică ferm linia *directoare* în circumstanţa dată: „Quod si irasceris, noli in ipsa peccare, ne irascatur tibi mitissimus Deus et, quod absit, irascendo *a via* oberres *iusta*."[11] (*Liber Manualis*, 148).

Conform schemei din versiunea religioasă a călătoriei, o *cale dreaptă* presupune existenţa unui anume ţel (GOAL). Acesta este decelabil ca punct final al călătoriei: „et

---

[6] Fericiţi cei fără prihană în cale, care umblă în/pe legea/*calea* Domnului. (Ps., 118.1)

[7] „…recită acest psalm: *Fericiţi cei fără prihană în cale, care umblă în legea/calea Domnului*. Deși poţi cugeta și cerceta înţelesul acestui psalm până la sfârșitul vieţii tale, nu vei putea niciodată, după cum socotesc eu, să-l înţelegi pe deplin. În acesta nu există nici un vers în care să nu fie descrisă *calea lui Dumnezeu* sau legea, poruncile sau învăţăturile Lui, cuvintele sau faptele de dreptate, judecăţile sau spusele Lui."

[8] „Îngăduie-mi să umblu *pe căile Tale* întru dreptatea Ta."

[9] „Deși sunt neștiutoare, îţi cer înţelepciune,/Urmărind cele plăcute Ţie, să fiu în stare/Să urmez, acum şi mai departe, *calea cea dreaptă*(epigrama)."

[10] „Dacă vei păși *pe drum de-a dreptul*, în bunăstare și în restriște, fără întrerupere, ca să nu fii azvârlit în primejdie…".

[11] „Dacă te vei lăsa pradă mâniei, să nu păcătuiești în mânie, ca nu cumva preaîndurătorul Dumnezeu să abată mânia asupra ta și, – să nu se întâmple aceasta, – ca în caz că te mânii, să te abaţi de la *calea dreaptă*."

BDD-A31325
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:35:39 UTC)

post expletum huius vitae *cursum*, polum faciat cum sanctis introiri laetantes."[12] (*Liber Manualis*, 116), însă, un punct final al acestei vieţi, *huius vitae*, Calea lui Dumnezeu neavând sfârșit, ci veșnică fiind. Astfel, calea vieţii, adevărata cale a vieţii devine calea spre viaţă: „*Per semitas* namque veritatis die noctuque pergens, vitam in pace dignissimam finivit. (*Liber Manualis*, 146). *Noapte și zi, a urmat cărările adevărului și și-a sfârșit în pace o preavrednică viaţă. (4, 7).*

Încălcarea poruncilor lui Dumnezeu este conceptualizată ca un fel de rătăcire, de abatere de la *via veritatis*, adică de la Calea lui Dumnezeu: „Eos namque quos *errare* conspexeris, *in viam*, ut vales, reduc *veritatis*..."[13] (*Liber Manualis*, 160). Abaterea de la Calea lui Dumnezeu nu constituie un fapt ireversibil, revenirea pe calea cea bună, a *adevărului*, fiind conceptualizată metaforic ca pocăinţă, în fragmentul citat.

În structura dihotomică a modelului călătoriei, în certă opoziţie cu Calea lui Dumnezeu se află calea cea rea. Cei care aleg să urmeze calea lui Dumnezeu, au datoria să se ferească de cealaltă cale (calea imorală) și de *călătorii*, conceptualizare a celor răi – care au ales (SOURCE) să o străbată. Bine delimitată de către autoarea manualului, *calea cea rea* este presărată de primejdii, de obstacole perfide (*scandala* atque *ofendicula*): „Tui tamen est a me directa perceptio, ut malos, improbos, pigrosque arque superbos execrandum et fugiendum et abominabiles in animo per omnia vitandum. Quare? Quia funes, velut muscipula, ad decipiendum tendunt et iuxta *iter scandala* atque *ofendicula*, ut praecipites corruant…"[14] (*Liber Manualis*, 128). Este detectabil, în textul citat, un fel de contact indirect între *călătorii* buni și cei răi, ultimii încercând, prin tot felul de mijloace, să-i abată pe cei buni de la calea lor.

Că, după cum există două feluri de cărări, tot astfel, două feluri de *călători*, a rezultat clar din fragmentul de mai înainte, dar cele două alternative oferite de modelul călătoriei sunt identificabile și într-un pasaj metaforic, mai mult decât elocvent: „Genera sunt avium quae in modulatione carminis luctum per cantum emittere consuescunt. Quid aliud innuitur, nisi quod unusquisque mortalium *currentium vias* duplum lamentum de corde emittere debet…"[15] (*Liber Manualis*, 164) – *currere vias* desemnând cele două căi, cea bună și cea rea, cea morală și cea imorală.

Mai departe, este specificat *bunul călător*, conceptualizare în modelul călătoriei, a celui care duce o viaţă morală: „Pro iter *agentibus*, ut prosperum et congruum *iter* illis tribuat Deus"[16] (*Liber Manualis*, 198) (*iter* „drum, mers, călătorie"). Cu îngăduinţa lui Dumnezeu, *iter* – drumul, conceptualizare a vieţii ca întreg – va fi unul prielnic/*prosper* și potrivit/*congruus*, cele două atribute fiind folosite pentru a-i augmenta esenţa.

Cei care au ales/aleg să călătorească pe Calea lui Dumnezeu, au avut sau vor avea parte de *cursus felix*, așa cum reiese din versurile epigramei aflate la începutul

[12] „Și după ce cursul acestei vieţi s-a încheiat, să te aducă Dumnezeu bucuros cu sfinţii în rai."
[13] „Când îi vei vedea pe cei care *rătăcesc*, readu-i, dacă poţi, pe *calea adevărului*".
[14] „Totuși, îţi adresez o povaţă ca tu să blestemi și să fugi de cei răi, de nelegiuiţi, de trândavi și de trufași, să te ferești, cu orice chip, de cei hidoși la suflet. De ce? Fiindcă-și întind plasele ca pe niște curse de șoareci pentru a înșela și nu se opresc niciodată din a pregăti *oprelişti* și *stavile* de-a lungul *drumului*/ călătoriei astfel că ei înșiși cad cu capul înainte și îi fac pe alţii să pățească la fel."
[15] „Sunt specii de păsări care, în timpul cântării, în linia melodică, au obiceiul să exprime jalea. Ce altceva arată asta, dacă nu că fiecare dintre noi, muritorii (care străbatem cărările), în cursul vieţii trebuie să scoatem din inima noastră, *o* îndoită tânguire?"
[16] „Pentru cei ce sunt călători, să le îngăduie Dumnezeu o călătorie prielnică și potrivită/așa cum se cuvine."

BDD-A31325
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:35:39 UTC)

cărţii, mai exact din cuprinsul urării pe care Duoda o adresează primului său născut și destinatarului principal al manualului: „Jubilet iocundus *cursu felici* / Pergat cum virtute fulgens ad supra”[17] (*Liber Manualis*, 44). Sintagmă convenţională, adânc înrădăcinată în uzul comunităţii lingvistice, ca de altfel și metafora conceptuală pe care expresia lingvistică selectată o ilustrează, *cursus felix* desemnează *distanţa traversată* în călătorie, evident o metaforă pentru parcursul vieţii înseși. Un argument pe care îl aduc din perspectivă lingvistică constă în aceea că pentru expresia *cursus felix* sau pentru variante ale acesteia aflate în cuprinsul textului, opţiunea de traducere poate fi, fără a forţa nota, „viaţă fericită”. Pasajul citat arată că cel care alege *cursus felix*, Calea lui Dumnezeu, este *iocundus*, o conceptualizare a trăsăturii omului moral și pios care străbătând-o, trăiește o experienţă plăcută.

Cu o frecvenţă semnificativă în cuprinsul textului, metafora lingvistică *cursus felix* conţine o trăsătură inseparabilă, *fericirea*, trăsătură care aparţine doar căii morale. Selectăm fragmentele în care este prezentă: „Inter parentem etenim atque propinquos paresque et fideles amicos ita agere studeas, ortor, ut absque seniorum infidelitatis obprobrio, cum studio actionum omni operis boni, digne at elegantius laudabiliter *cursu* vivere possi *felici*.”[18] (*Liber Manualis*, 108).

Prezenţa sintagmei în cazul ablativ (*cursu felici*) pe lângă verbul *vivere* (nu ca obiect direct al verbului, fapt care ar fi reclamat eventuala traducere a lui *cursus* prin „cursă”) constituie încă un argument că sursa imagistică o reprezintă *călătoria* („a putea să trăiești într-o *călătorie /viaţă fericită*”).

În exemplele următoare, Duoda folosește metafora *viaţa e o călătorie*: „Quas in praesenti saeculo commorantes, in Deum florentes vigentesque et semper ad summum tendentes prudentiores fide et mente incessanter gesserunt, et *cursu felici*, verbis et factis opere compleverunt digno, nobis, ut perquirentes faciamus in exemplum per omnia dimiserunt.”[19] (*Liber Manualis*, 130)

„Etenim beatus apostolus Petrus, cum in passione gloriosa sua *cursum* consumasset *felicem*…”[20] (*Liber Manualis*, 134) Este expresia „*cursum* consumasset *felicem”* despre o călătorie prielnică pe care a făcut-o apostolul Pavel? În mod cert, nu. Deși viaţa nu este menţionată deloc în fragment, călătoria ca metaforă pentru viaţă este constant folosită în textul Duodei, iar exemplul de mai înainte o dovedește.

Autoarea angajează în structura expresiei un alt termen din domeniul călătoriei, *peragrans*: „Licet iuventus tua florida virgis/quadrans quaternis computaris in annis / Senioribus teneris membris gradatim / *Cursu* peragrans.”[21] (*Liber Manualis*, 222)

[17] „În veselie să se bucure de o *călătorie (o viaţă) fericită* /Să tindă spre culmi, strălucind cu virtute.”

[18] „Printre cei de-un neam [cu tine] și printre însoţitorii apropiaţi și egali ţie, printre prietenii credincioși, te îndemn să te străduiești pentru a acţiona astfel încât să nu-ţi atragi oprobiul de necredincioșie din partea seniorilor, ci, cu râvnă caută orice chip al binelui pentru *a putea avea parte de o călătorie (viaţă) fericit*ă, într-un mod vrednic de laudă, demn și mai desăvârșit.”

[19] „În această lume, stăruind în virtuți, înflorind și oţelindu-se întru Dumnezeu, tinzând întotdeauna către culmi, înţelepţi în credinţă și în gând, într-o *fericită* călătorie *(viaţă)*, necontenit au îndeplinit și cu destoinicie au împlinit, prin vorbă și prin faptă, o vrednică lucrare, ne-au dat nouă pildă, pentru ca urmându-o, s-o împlinim în toate.”

[20] „Sfântul apostol Petru, când a împlinit/încheiat *fericita sa călătorie (viaţă)* în glorioasa lui suferinţă… (4, 4).”

[21] „tinereţea ta este o crenguţă înflorită care măsoară în ani de patru ori câte patru, mădularele tale fragede pășind în călătorie*/viaţă* cu seniorii…”

BDD-A31325
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:35:39 UTC)

Așa cum am menţionat la începutul lucrării, conceptualizarea mijloacelor pentru a atinge anumite scopuri ca *rute* – unul dintre aspectele prezente în schema călătoriei din versiunea profană – nu fac parte din varianta religioasă. În textul Duodei, identificăm un element care lipsește din modelul versiunii religioase, mai precis, *mijlocul* prin care se accede spre ţel (acesta fiind deja conceptualizat în text, ca viaţa veșnică – *coeles patria*): „Ipsi sunt *via* per quorum praedicationis exemplum, *ad coelestem* cum studio operis boni fiducialiter tendimus *patriam*."[22] (*Liber Manualis*, 118)

Cu toate că modelul literar pe care Duoda îl urmează este unul tradiţional, al cărţilor de sfaturi, în cuprinsul cărora abundă învăţămintele și citatele din Scriptură, autoarea transcende tiparul, rezultatul fiind un gen mixt de autobiografie epistolară, meditaţie religioasă şi genealogie. Oricine este chemat să călătorească pe Calea lui Dumnezeu, totuși acea cale este una profund personală, Duoda reușind, cu voie sau fără voie, să depășească în *Liber Manualis* paravanul formelor literare și să surprindă realităţile sociale subiacente cărora le slujesc drept metafore.

Bibliografie

Jäkel, O. 2002. *Hypotheses Revisited: The Cognitive Theory of Metaphor Applied to Religious Texts* on www.metaphorik.de 02/2002 - Jäkel, *Cognitive Theory of Metaphor Applied to Religious Texts*

Kövecses, Z. 2010. *Metaphor: A practical introduction.* Second edition. Oxford: Oxford University Press.

Kovecses, Z. 2005. *Metaphor in Culture: Universality and Variation*. Cambridge: Cambridge University Press. http://dx.doi.org/10.1017/CBO9780511614408

Lakoff, George, Johnson, Mark. 1985. *Les métaphores dans la vie quotidienne*. Paris: Les Editions de Minuit.

Lakoff, George, Turner, Mark. 1989. *More than Cool Reason. A Field Guide to Poetic Metaphor*. Chicago–London: The University of Chicago Press.

Le Goff, Jacques. 2005. *Evul Mediu și naşterea Europei*. Traducere de Giuliano Sfichi și Marius Roman. Cuvânt înainte de Jacques Le Goff. Polirom.

Le Goff, Jacques. 1999. *Omul medieval*. Traducere de Ingrid Ilinca și Dragoș Cojocaru. Postfață de Alexandru-Florin Platon. Polirom.

Müller, Cornelia. 2008. *Metaphors Dead an Alive, Sleeping and Walking. A Dynamic View*. Chicago–London: University of Chicago Press.

[22] „Ei sunt *calea* prin pilda predicilor cărora noi putem să aflăm cu încredere *patria noastră cerească* prin faptele noastre bune."

BDD-A31325
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 18:35:39 UTC)